

ผู้มีความสามารถพิเศษ : เพชรดี ที่ต้องเจียรระไน

โดย กิ่งกาญจน์ เมฆา

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted) เป็นเด็กที่มีความสามารถโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านมากกว่าเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน ภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน คนทั่วไปมักจะเข้าใจผิดว่าเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่ฉลาดและเก่งอยู่แล้ว ถึงแม้เราไม่ช่วยเขา เขาก็ช่วยตัวเองได้ แท้จริงแล้วเด็กที่มีความสามารถพิเศษยังต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากผู้ปกครอง ครู และคนอื่นๆ เป็นพิเศษ รวมทั้งต้องการการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา จากสูตรการคำนวณปริมาณผู้มีความสามารถของวิลเลียม ซีไตน์ (William Stien) ที่บอกว่า ในจำนวนเด็ก 1,000 คน อาจมีเด็กที่มีระดับความสามารถสูงกว่าปกติได้ถึง 7 คน ทำให้อยากรู้ว่าในประเทศของเราจะค้นหาเด็กเหล่านี้ได้อย่างไร และจะรู้ได้อย่างไรว่าเขาเป็นผู้มีความสามารถสูงกว่าเด็กทั่วไป ที่สำคัญถ้าค้นพบเด็กกลุ่มนี้แล้ว โรงเรียนจะมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถและตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอหรือไม่

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในระบบโรงเรียน จากโรงเรียนจำนวน 192 แห่ง เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการจัดทำสาระการเรียนรู้ตามกรอบและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์ ช่วงชั้นที่ 2-4 ใน 4 ภูมิภาค และโรงเรียนขนาดใหญ่ประจำจังหวัดที่คาดว่าจะมีการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ร้อยละ 88.5 ส่วนที่เหลือร้อยละ 11.5 เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.) ที่เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการจัดทำสาระการเรียนรู้ตามกรอบและมาตรฐานการเรียนรู้ตามที สพฐ.จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลว่าโรงเรียนเหล่านี้มีการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษมากน้อยเพียงใด

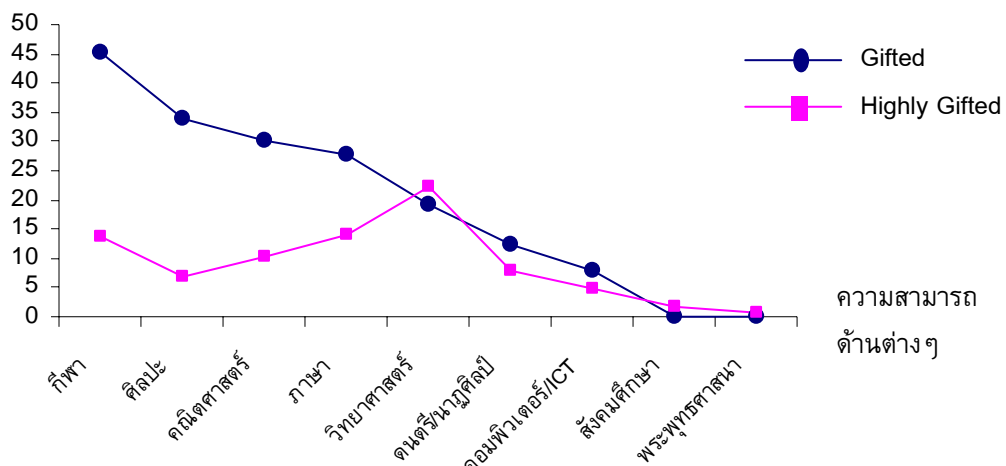
เสาะหาเพื่อการ “เจียรระไน”

ผู้ที่มีความสำคัญในการค้นพบและพัฒนาความสามารถพิเศษของเด็กทรงจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ก็คือ ครู เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก มีความเข้าใจ และคอยสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ที่เด็กแสดงออกมา อีกทั้งช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ถ้าครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนแล้ว ครูจะค้นพบความสามารถของเด็กได้อย่างชัดเจน การจะตัดสินว่าเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือไม่นั้น โรงเรียนมีวิธีการคัดเลือกโดยพิจารณาจากรางวัลที่นักเรียนได้รับ เมื่อมีการเข้าร่วมแข่งขันระดับประเทศ/นานาชาติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การทดสอบ/ชิงทุนการศึกษา การได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ/ค่ายต่างๆ และการแสดงผลงานของนักเรียน

ซึ่งถ้ามีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายก็ยิ่งทำให้กระบวนการคัดเลือกเด็กมีความแม่นยำ และ น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

จากการสำรวจพบว่า โรงเรียนสามารถค้นหานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษได้เกือบทุก แห่ง แต่เด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับสูงมาก (Highly Gifted) ซึ่งเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ สูงกว่าคนทั่วไปอย่างมากจะพบเพียงบางโรงเรียน นักเรียนเหล่านี้มีความสามารถด้านกีฬา ศิลปะ คณิตศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ ดนตรี/นาฏศิลป์ คอมพิวเตอร์ สังคมศึกษา และพระพุทธศาสนา (รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะความสามารถของคนตามที่ ศ.ดร.จูน เมคเกอร์ และ ผศ.ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2003) ได้แบ่งออกเป็น 10 ด้าน คือความสามารถทางสังคม อารมณ์ คณิตศาสตร์ การใช้กล้ามเนื้อร่างกาย มิติสัมพันธ์ เสียงและการได้ยิน ภาษา ช่างเทคนิค และอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาศาสตร์ จิตวิญญาณและญาณปัญญา

ร้อยละของโรงเรียน

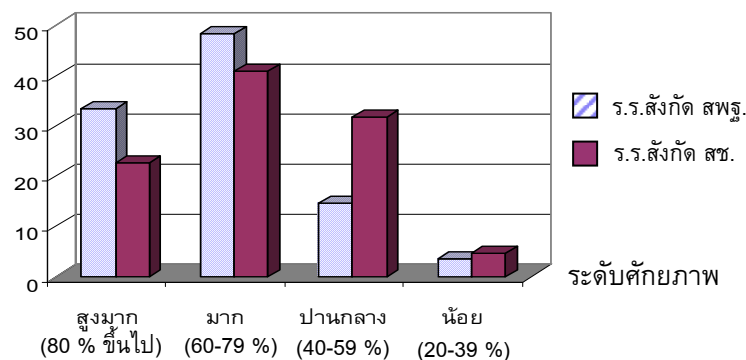
แผนภาพที่ 1 การค้นพบนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted) และนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษระดับสูงมาก (Highly Gifted)

หลังจากที่โรงเรียนได้ค้นพบนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษแล้ว จะมีกระบวนการคัดแยก เด็กโดยจัดให้มาเรียนร่วมในห้องเดียวกันเฉพาะวิชาที่เด็กมีความสนใจ โดยคัดเลือกนักเรียนที่มี ผลงานส่งเข้าร่วมแข่งขันในเวทีต่างๆ เช่น ในสาขาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษระดับสูงมากได้ส่งนักเรียนกลุ่มนี้เข้าร่วมแข่งขันในระดับชาติ/โลก แสดงให้เห็น ว่า การจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้เด็กมีการ พัฒนาทักษะทางความคิดระดับสูง ประกอบกับมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ดังนั้นเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับสูงมากจึงมีผลงานที่โดดเด่น จนเป็นที่ประจักษ์

เพชรดี “เจียรระไน” ต้องดีด้วย

เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยกลไกตัวหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งนั่นคือโรงเรียน เพราะเป็นสถานที่ที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ โรงเรียนแต่ละแห่งอาจมีศักยภาพ ประสบการณ์ และความชำนาญในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้อาจช่วยเสริมให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งมากขึ้นหรืออาจกลายเป็นอุปสรรคที่จะส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษก็เป็นได้ จากการสำรวจได้มีการจัดกลุ่มโรงเรียนโดยการนำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสำรวจศักยภาพในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ผลการสำรวจปรากฏว่าโรงเรียนมีศักยภาพอย่างมาก ในด้านการเสาะหาและคัดแยกเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถ ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งต่างๆ (รายละเอียดดังแผนภาพที่ 2) ซึ่งน่าจะส่งผลให้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษของโรงเรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ร้อยละของโรงเรียน

แผนภาพที่ 2 ศักยภาพของโรงเรียนในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ

ในด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนได้จัดให้มีหลักสูตรพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้เพิ่มเติมจากหลักสูตรทั่วไป เช่น หลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์ เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน มีการเพิ่มเนื้อหาจากเดิมให้กว้างและเจาะลึกมากขึ้น อีกทั้งกำหนดให้มีรายวิชาที่เน้นการทำโครงการที่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการทำงานเป็นทีม การวางแผนจัดการ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยการนำนักเรียนไปศึกษา นอกสถานที่ และเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้นักเรียน เพราะเห็นว่าการเรียนอยู่แต่ในห้องเรียนอย่างเดียวนับเป็นการจำกัดขอบเขตในการเรียนรู้ ทำให้เด็กไม่สามารถแสดงความสามารถออกมาได้อย่างเต็มที่ สำหรับด้าน

งบประมาณโรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสมาคม องค์กร และหน่วยงานต่างๆ โดยจัดสรรงบประมาณให้ในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การจัดโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ การให้ทุนการศึกษา การศึกษาดูงาน ฯลฯ

การจัดโครงการเรียนล่วงหน้า (Advance Placement Program) เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เรียนวิชาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย โดยนักเรียนสามารถสะสมหน่วยกิตไว้ได้เมื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมทางวิชาการสูง ดังนั้น จึงมีการดำเนินงานในเรื่องนี้เฉพาะบางโรงเรียนเท่านั้น

สามฝืน “ปั้นเพชร”

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผน การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการให้ความสนับสนุนของผู้บริหารในเรื่องงบประมาณ สถานที่ บุคลากร และการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ทั้งนี้ จะต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กร/หน่วยงานระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมาแม้จะมีการกำหนดให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แล้วก็ตาม แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ รวมถึงพ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไปยังขาดความรู้เรื่องกระบวนการจัดการศึกษา การประสานงาน และการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สมาคมต่างๆ เป็นต้น จึงพยายามอย่างยิ่งที่จะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนเด็กกลุ่มนี้ให้มีโอกาสพัฒนาความสามารถของเขาอย่างเต็มที่ โดยจัดการศึกษาให้เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อจะปั้นให้พวกเขากลายเป็นทรัพยากรบุคคลอันมีค่าของประเทศในอนาคต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยได้ดำเนินการจัดทำโครงการนำร่องเพื่อหารูปแบบและหลักสูตรการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในลักษณะเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ (school in school program) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงมีการขยายผลสู่ระดับภูมิภาคทำให้มีโรงเรียนต้นแบบและ

เครือข่ายที่สามารถจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 34 แห่ง จาก 14 จังหวัดทั่วประเทศ

ส่วนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในรูปแบบนอกระบบ
โรงเรียนนั้น หน่วยงานที่ดำเนินงานในรูปแบบนี้อย่างเด่นชัดได้แก่ สำนักพัฒนาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้ดำเนินโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สำหรับเด็กและเยาวชน โดยคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
จาก 100 คน ให้เหลือ 10 คนต่อปี และอยู่ในโครงการจนถึงปริญญาเอกเพื่อรับ
ทุนการศึกษาและวิจัยระยะยาว นอกจากนี้ยังจัดทำค่ายวิทยาศาสตร์ถาวร (Permanent Science
Camp) เพื่อเป็นสถานที่ฝึกทักษะทางวิทยาศาสตร์ และพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนที่มี
ความสามารถพิเศษ/อัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

จากปัจจัยที่สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษที่
กล่าวมาแล้ว ทำให้เห็นชัดว่าการดำเนินงานในเรื่องนี้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายต้องอาศัยความตั้งใจ
ความพยายาม และความร่วมมือจากทุกฝ่าย จึงจะสามารถสร้างเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถ
พิเศษของชาติให้มีศักยภาพที่แข็งแกร่งทัดเทียมกับนานาชาติ

ธรรมดาที่ไม่ธรรมดา “โอกาสและความสามารถ”

การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่ผ่านมารีโรงเรียนมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้
นักเรียนได้แสดงความสามารถ โดยการจัดแสดงผลงานทางวิชาการในโรงเรียน และพานักเรียนไป
นำเสนอผลงานหรือเข้าร่วมแข่งขันในเวทีต่างๆ ตั้งแต่ระดับภูมิภาคและระดับประเทศสู่การยอมรับ
ในระดับสากล ดังเช่นกรณีของเจ้าของโครงงานวิทยาศาสตร์ เรื่อง “การแตกของฝักถั่วฝักยาว” ที่ได้รับ
เกียรติจากองค์การนาซ่านำชื่อนักเรียนทั้ง 3 คน ไปตั้งชื่อให้กับดาวเคราะห์น้อย (Asteroid) ที่เพิ่ง
ค้นพบใหม่ 3 ดวง คือ 21464 Chinaronchai , 21540 Itthipanyanan และ 21632 Suwanasri

ความสำเร็จอันน่าภาคภูมิใจของนักเรียนจากโรงเรียนเตรียม
อุดมศึกษา คือ นายสุขสันต์ อธิธิปัญญาพันธ์ นายครองรัฐ สุวรรณ
ศรี และนายทนต์กร ชินอรุณชัย เริ่มต้นจากความอยากรู้อยากเห็น
การทำงานของวัชพืชเล็กๆ ที่อยู่ใกล้ตัว โดยใช้เวลาค้นคว้าสองปี
มุ่งมั่นศึกษาค้นคว้า ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาต่างๆ
จนนำไปสู่การค้นพบอันมีคุณค่า ก้าวสู่บันไดแห่งความสำเร็จจาก
การแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ โดยได้รับรางวัล
ชนะเลิศจากสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรม
ราชูปถัมภ์ และกลายเป็นตัวแทนประเทศไทยไปแข่งขันโครงงาน
วิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในงาน Intel International Science and
Engineering Fair ปี 2006 จนคว้ารางวัล Grand Awards ได้สำเร็จ ถึงแม้นักเรียนจะได้รับรางวัล

และการยกย่องมากมายเพียงใด ทว่าพวกเขาเห็นว่ารางวัลเป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น แต่ ประสบการณ์ที่ได้จากการทำโครงการและการแข่งขันให้กับสังคมและประเทศชาติคือสิ่งที่สำคัญ มากกว่าและยากยิ่งกว่าการได้รับรางวัล

นี่คือตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดจากความมานะพยายามของนักเรียน และครู ตลอดจน ผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและผลักดันให้ผู้มีความสามารถพิเศษได้รับการพัฒนาอย่าง เต็มขีดความสามารถ หากวันนี้เราช่วยกันเสาะหาเพชรให้พบแล้วนำมาเจียรไนอย่างมีคุณภาพ ใน ไม่ช้าจะพบว่ายังมีเพชรที่รอคอยโอกาสจะเปล่งประกายอีกนับไม่ถ้วน ความหวังที่ว่าเพชรเหล่านี้จะ สร้างชื่อเสียงและกลายเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับทั่วโลกคงอยู่ไม่ไกลเกิน เอื้อม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ. กรุงเทพฯ : รัตนพรชัย จำกัด, 2544.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. บันทึกประสบการณ์โครงการงานวิทยาศาสตร์ดีเด่น “การแตกของ ผักตบถยี่สิบ”. กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท เพรส จำกัด , 2550.

_____. รายงานการวิจัยการพัฒนา รูปแบบและหลักสูตรการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ศกดา บุญโต และคณะ . กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี จำกัด , 2548.

_____. ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ศกดา บุญโต และคณะ . กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี จำกัด , 2548.

อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. คู่มือสำรวจแวວความสามารถพิเศษ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2547.